

Tonio

Binnen een jaar nadat A.F.Th. van der Heijden zijn zoon Tonio verloor, is het boek over het rouwproces dat hij daarna doormaakte, dit voorjaar verschenen. Dat is ongekend snel; voor gewone schrijvers, maar zeker voor Van der Heijden die een boek rustig tien jaar kan aankondigen voor het daadwerkelijk verschijnt. Blijkbaar wilde Van der Heijden zélf dit boek graag snel laten verschijnen, en dat hij zelfs geen bezwaar maakte tegen paginagrote advertenties om het boek te promoten, is voor mij voldoende legitimatie om er hier een oordeel over uit te spreken.

Het maakt het overigens wel makkelijker dat die beoordeling in mijn geval positief uitpakt. Ik werd bij het lezen teruggebracht naar de beginjaren van mijn studie, toen 'Advocaat van de hanen' net uit was. Ik heb goede herinneringen aan rokerige studentenkamers waar we over dat boek spraken, en over de twee eerder verschenen delen van De Tandeloze tijd, en speculeerden over het mysterieuze derde deel, lang aangekondigd als 'Sneeuwnacht in september', maar veel later pas onder een dubbele titel verschenen.

Net zoals ik ervaarde toen dat derde deel verscheen, komt het me nu voor dat Van der Heijden, mits hij het juiste thema te pakken heeft, nog even 'vers' kan lezen ('crisp', om maar eens een Engels woord te gebruiken), als twintig jaar geleden. Ik vind 'Tonio' veel aansprekender, veel minder gewild en gemaniëreed dan de delen uit de Movo-cyclus die mij om de een of andere reden nooit gepakt hebben.

Ik heb op deze plaats Van der Heijden ooit een goede psychiater toegewenst. Met dit boek laat hij zien dat hij nog bij zijn volle verstand is. Het vermogen om in een roman niet alleen de maatschappij, maar ook jezelf genadeloos onder de loep te blijven leggen is, denk ik, het kenmerk van echt grote schrijvers. Die zelfrelativering zijn, als je terugkijkt, andere grote schrijvers, nu niet meer onder ons, in hun latere werk wel eens kwijtgeraakt. Van der Heijden heeft haar teruggevonden, maar wat had ik voor hem gewenst dat het om een andere reden geweest was.